

kusé, neuvádějí ani celé jmění pozůstalostní ani správně dědice, čemuž nelze se diviti, poněvadž obecní starosta práv neznalý nedovede posouditi, kdo dle zákona jest dědicem a jest také známo, že dědicové velice často zúmýslně zamlčují jiné dědice, aby dědili sami?

A dále, což když dědicové jsou sice známi, ale někteří z nich vzdálení třeba v jiných zemích, jak k tomu přijdou tito vzdálení, aby dědicové zdejší rozdělili mezi ně pozůstalost bez intervence soudní?

Nové ustanovení vládní předlohy nebude proto znamenati zlevnění projednání, nýbrž zavdá příčinu k přechetným sporům, jimiž se projednání pozůstalostí jen zdrazí.

Nebude to též znamenati urychlení, když soud musí čekati dle čl. XIV. celé 3 měsíce na rozhodnutí dědiců tedy po dobu, za kterou nyní celá pozůstalost dávno se projednala.

Nelze tvrditi, že odpadne projednání pozůstalostí jen ve vyjímečných případech. Případů, kde v pozůstalosti nachází se toliko movitá věc, jest mnohem více, než-li kde zanechává zůstavitel i nemovitou věc. A pak nové ustanovení lze obcházeti.

Dědicové mohou oznámiti, že pozůstalost sestává pouze z movitých věcí, rozeberou si jí a teprve později ohlásí dodatečně, že zůstala též věc nemovitá.

Jak s touto nemovitou věcí, dodatečně na jevo vyšlou, soud naloží, když movitá byla dědicům již odevzdána, jest vzhledem k ustanovení § 180. pat. nejasné, jelikož podle tohoto patentu nové projednání dědictví nemá místa? Vždyť movitá pozůstalost nebyla vůbec projednána!

Také zcela nejasno jest jaký stav nastane, jestliže dědic přihlásí se vyjímečně a později svou přihlášku změni v bezvýmínečnou? Přeruší se v takovém případě projednávání, či musí se projednání již započaté skončiti?

Článkem XIV. vládní předlohy obrácen jest dosavadní způsob projednávání pozůstalostí soudem — na ruby.

Na místě u soudů, podá se soupis jmění (poplatkový výkaz) finančnímu úřadu a soud obdrží jen potvrzený opis.

Celá váha přenáší se následkem toho ze soudců na finanční orgány. Tím se snad soudům práce ulehčí, o čemž dlužno velice pochybovati, ale finančním orgánům se velice ztíží.

Finanční orgán nebude moci podle poplatkového výkazu samotného bez předložení listiny o rozdělení pozůstalosti poplatky vyměřiti. On bude nucen pátrat, jak si dědicové jmění rozdělili, v jaké vzájemné závazky vešli, zdali snad zejména jednotliví dědicové nevzdali se ve prospěch druhých, což pro stupnici daně dědické jest veliké důležitosti, zkrátka budou museti volati strany a s nimi projednávati to, co měl učiniti soud.

Při tom při všem nebude stát zabezpečen, že poplatky dostane.

Dosud staral se zejména notář o to, aby dědicové složili dostatečnou jistotu ku krytí daně dědické, vyšetřoval cenu pozůstalostních předmětů a hájil zájmy nezletilců, odkazovníků i věřitelů. Kdo nyní věci ty bude míti na starosti?

Jak pochodí zejména také věřitelé, když dědicové bez intervence soudní rozeberou si jmění pozůstalostní?

Nastane skutečný chaos, který nebude ani na prospěch obecnstva ani na prospěch státu.

Článkem XIV. zavádí se k nám formelní právo zcela cizí, (románské), pro něž schází u nás předpoklad — právo materiální a celé ustanovení článku toho jeví se jako nedostiž promyšlené.

Bylo by proto záhodno, aby dříve, nežli předloha bude přijata sněmovnou, slyšení byli vědátoři právníci, zejména právnická fakulta naše, neboť otázek tak veliké důležitosti nelze řešiti bez náležitého uvážení a důkladného studia.

Jest také co litovati, že o tak důležitém návrhu zákona nebyly slyšeny hlasy praktických právníků-advokátů, soudců a notářů, ač reforma ta dotýká se tak eminentně všech těchto tří stavů. Zejména stav notářský nezasloužil věru toho, aby bylo jednáno tímto způsobem o něm — bez něho.

Stav notářský po celá dvě léta přinášel státu jistě značnou obět, že projednával pozůstalosti do 2000 K zdarma. Před 2 léty, když zaveden byl čl. IX. z r. 1921, byl notářský stav k tomu dobrý, aby pomohl uleviti práci soudům a když tak učinil s největší obětavostí a s vynaložením materiálních prostředků, kterých za krátkou dobu působnosti článku IX. nemohl ještě uhraditi, stává se nyní mouřenínem, který vykonal svou povinnost a může jít! K tomu přichází že odněti projednání pozůstalosti odůvodňuje se takovým způsobem, který neslouží ku valné cti notářů. Odůvodnění to nepokládám též za náležité, poněvadž, jestliže snad výmínečně některý notář (a těch jest velice pořídku) neplnil svých povinností jako soudní komisař, pak nemají býti případy ty generalisovány na celý stav a není též důvodu, jestliže jednotlivec pochybil, aby takto veřejně trestán byl celý stav, když stačí, zavésti kárné řízení proti těm, kdož chybili. Přehlíží se úplně, že notáři projednávají pozůstalosti a to právě i důležitější a cennější, již od r. 1854 a že nebylo za celou tu dobu, ani za starého Rakouska stesků do nějakého nesprávného projednání pozůstalosti notáři ani od obecnstva, ani od jejich právních zástupců, naopak, služby notářů byly vždy co nejlépe oceňovány, což nejlépe došlo výrazu ve výnosu ministerstva spravedlnosti ze dne 26. listopadu 1904 čísla 25.601, kterýmž poukázány soudy, aby přidělovaly notářům veškeré pozůstalosti při jmění přes 1000 K.

Ejhle! — 67 roků projednávají notáři pozůstalosti správně a ke vši spokojenosti všeho lidu a najednou poslední 2 (!) léta nejsou k tomu způsobilí a »soudy jsou nuceny pozůstalost po notáři opětně celou projednávati«!

Difficile satyram non scribere!

Dr. JAROSLAV HEINITZ:

Kritické poznámky k vládnímu návrhu zákona o zrušení svěřenství. Tisk č. 4046.

Zásadní chybou vládní osnovy jest:

1. že nepřihlíží k nynějšímu stavu zákonodárství ve všech směrech, nýbrž jen v některých;
2. že při řešení celé otázky zaujímá příliš doktrinářské stanovisko, opírající se o zastaralou teorii znamení-tého právníka Dr. Randy, více než o znění zákona.

Ad 1. Jak dobře vytkla osnova, že nesmí býti při-

hlíženo k omezením zřizovacích listin, která se přiči právnímu řádu nastalému po 28. říjnu 1918 zrušením šlechtictví a prohlášením občanské rovnosti, zejména k omezením pro nerovný sňatek, nedostatek šlechtictví neb určitého počtu šlechtických předků a podobným — tak měla osnova přihlížeti i k našemu fundamentálnímu zákonu — k zákonu ze dne 29. února 1920 č. 121, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky a kde v článku I. se praví: »Zákony odporující ústavní listině, jejím součástkám a zákonům ji měnícím a doplňujícím jsou neplatné« a k ústavní listině samé, kde v § 105. nadepsaném »rovnost« se praví:

Výsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají.

Od 6. března 1920 neplatí tudíž žádná výsada ani pohlaví ani rodu a měla tudíž osnova zákona o zrušení svěřenství — chtěc respektovati vůli zakladatele — jako nejzazší hranici ustanoviti den 5. března 1920 jako dobu rozhodnou pro posouzení otázky, kdo dle vůle zakladatelovy a dle zřizovací listiny jest povolán k nástupnictví.

Tedy nesmí osnova vládní stará bezpráví prodlužovati ještě na dobu, kdy dle ústavní listiny panuje rovnost občanská.

Ad 2. Osnova vychází z předpokladu, že »vrchní vlastnictví« čekatelů jest podle obsahu zákonných předpisů spíše fiktivní, jen omezení vlastnictví uživatelova a že vlastníkem jest nynější držitel, jehož právo jest jen omezeno právy čekatelů.

To však jest náhled staré právní teorie, která pochází z doby úplně jiné, než jest doba dnešní; právní teorie ta pochází z doby, kdy se pohlíželo na fideikomis sub specie aeternitatis, a kdy se pomýšlelo pouze na práva držitele dočasného, na nástupnictví čekatelů, ale nikdy na zrušení fideikomisů.

Při zrušení fideikomisů nutno však držeti se jasných ustanovení zákona — neboť bude-li cizina kritisovali způsob, jakým jsme otázku tu rozřešili, vezme ku pomoci právní předpisy o fideikomisu a z těch utvoří si pojem o struktuře jeho a nebude se nikterak ohlížeti po zastaralých právních teoriích.

O instituci rodinných svěřenství jedná občanský zákoník ve svém II. dílu v 10. hlavě v §§ 618.—646. a tu se čte: § 618. Fideikomis (fideikomis rodinný) jest nařízení, kterým se jmění jakés prohlašuje za statek náležející jako nezczizitelný rodině a to buď všem budoucím potomkům rodovým neb alespoň několika pokolením.

§ 629. Ve vlastnické právo k majetku vázanému dělí se všichni čekatelé a dočasný majitel. Onino jsou vlastníky vládnoucími pouze podstatou, majitel však vládne jako vlastník také užítky.

§ 632. uznává rovněž práva čekatelů slovy: Ten, kdo drží fideikomis, může se práva svého vzdáti, ale jen za sebe, nikoli za potomstvo, třeba ještě nebylo narozeno.

§ 634. vyžaduje k změnám svěřenského jmění, aby všichni známi čekatelé byli dříve o změnách těch slyšeni.

§ 644. nařizuje, že svazek fideikomisní zrušuje se jen, když svolují vlastníci vládnoucí užítky, všichni čekatelé, které jest povolati vyhláškou, jakož i soud, když vyslechl dříve opatrovníka zřízeného pro potomstvo.

V těchto předpisech jest tolikrát zcela jasně deklarova-

váno vlastnické právo čekatelů a nelze toto právo jejich úplně přehlížeti.

Právní stav jest tedy takový, že všichni k svěřenství povolání, tedy jak držitel svěřenství, tak všichni čekatelé a to každý z nich má k objektu právo vlastnické omezené vlastnickými právy všech ostatních a držitel má mimo to právo k užítkům fideikomisu. Vládní návrh neuznává tohoto základu, z něhož zákon o svěřenství musí vycházeti a jest proto zmatečným.

Osnova zákona přiděluje totiž vlastnictví k svěřenskému jmění tomu, kdo byl v den účinnosti zákona držitelem, ale obmezuje jej tím, že mu přikazuje právní postavení předního dědice ve prospěch prvního čekatele, který by byl podle zřizovací listiny v čas nápadu povolán k nástupnictví ve svěřenství.

Jaký je důvod pro toto řešení? Důvod by mohl býti jedině ten, že osnova nechce rušiti iura quaesita nynějšího držitele a že chce dáti majetek tomu, kdo má největší čáku na skutečné uvázání se v držení jmění svěřenského.

Přihlédněmež k důvodu prvnímu, ochraně nabytých práv nynějšího držitele.

Dosáhla osnova účelu toho řešením navrženým v §u 3.? Nikoliv; neboť držitel fideikomisu měl dosud právo nejen požitky ze jmění svěřenského bráti, nýbrž i zadlužiti jmění svěřenské do $\frac{1}{3}$ § 635. oz.

Jakmile ale držitel fideikomisu obdrží právo předního dědice, nesmí jmění svěřenské ani do $\frac{1}{3}$ zadlužiti (§§ 613. a 512. o. z.). Tedy řešením navrhovaným v §u 3. osnovy nepodařilo se uhájiti nabytých práv držitelových v plném rozsahu.

Přihlédněmež ku druhému důvodu, dáti majetek tomu, kdo má největší čáku, že se v něj uváže! Důvod na prvý pohled zcela spravedlivý. Osnova nechce jednoduše stanoviti svěřenské nástupnictví ve prospěch toho, kdo v den účinnosti zákona byl prvním čekatelem, poněvadž se neví, zda se ten první čekatel skutečně nápadu dočká a proto stanoví svěřenské nástupnictví ve prospěch prvního čekatele, který by byl podle zřizovací listiny v čas nápadu povolán k nástupnictví ve svěřenství.

Tím ovšem při velmi mladém držiteli svěřenského jmění na dlouhou řadu let může býti odsunuta otázka, kdo z čekatelů podle zřizovací listiny povolanych obdrží jmění svěřenské a tak se stane, že ještě na celý jeden věk lidský bude platiti výsada pohlaví i rodu, což přiči se platnému právnímu řádu.

Není tedy řešení otázky přidělu jmění svěřenského, navrhované § 3. osnovy ani principiálně správné ani srovnalé s dosavadním stavem právním.

Zákon o zrušení svěřenského jmění měl býti vydán již dávno, neb jest to důsledek zákona o zrušení šlechtictví a zákona o rovnosti občanské a proto jest správnějším navrhnouti takové řešení, které by rázem učinilo konec výsadám přičicím se právnímu řádu nyní platnému a při tom by odpovídalo více etice.

Nezapomeňme, že zrušení rodinných svěřenství znamená zrušení vlastnického práva rodu resp. členů rodu toho k svěřenskému statku povolanych základní listinou zakladatelovou.

Zrušení rodinných svěřenství znamená zrušení instituce, to jest právního útvaru rodinných svěřenství a znamená to tedy zrušení svěřenské vázanosti.

Pomine-li svěřenský svazek, pominou tím všecka

omezení vlastnictví uložená základní listinou všem těm, kdož listinou tou k svěřenství povolání byli, nepominou však jich práva vlastnická k jmění svěřenskému. Jejich právo k jmění svěřenskému stane se volným a společným všem k svěřenství povolaným.

Tím stanou se všichni v okamžiku zrušení svěřenského svazku žijící, základní listinou k svěřenství povolání (tedy jak držitel tak čekatelé svěřenství) spoluvlastníky neděleného statku svěřenského.

Povstane zde společenství comunio incidenc (držitele a všech čekatelů).

Což přirozenějšího tudíž, že na takové společenství použijeme norem zákonných o společenství takovém jednajících. O něm jedná hlava XVI. o. z. nadepsaná: O společném vlastnictví a jiných věcných právech společných.

Dosud neřešili jsme otázku, jakým poměrem mají se státi čekatelé a držitel svěřenství spoluvlastníky jmění svěřenského. Než i pro tuto otázku najdeme odpověď v normách ob. zák. jednajících o společném vlastnictví.

V §u 841. o. z., který mluví o rozdělení společenství jest stanovena zásada, že věc má býti rozdělena tak, aby všichni podílníci byli spokojeni.

Rozdělení jmění svěřenské tak, aby byli všichni, držitel a čekatelé spokojeni, jest věci nemožnou. Spokojenosti všech nelze docílit. Proto bude jedině možným řešením takové, které dle nynějšího nazírání právního i sociálního jeví se býti nejspravedlivějším. Tedy držitel svěřenství by měl obdržeti největší podíl, první čekatel menší, další čekatel ještě menší a poslední čekatel nejmenší. Tomuto principu by dobře odpovídalo následující schema: každý čekatel svěřenství buďž označen pořadovým číslem, počínaje čekatelem nejvzdálenějšího nároku na svěřenství. Součet těchto pořadových čísel jest zároveň cifrou stejných dílů, na něž k účelu tohoto schematu statek svěřenský rozdělití jest. Čekatel nejvzdálenějšího nároku stane se spoluvlastníkem jednoho dílu svěřenského statku, následující čekatel 2 dílů, další čekatel 3 dílů atd., tak že každý dle nároku bližší čekatel dostane o jeden díl více než čekatel předcházející. Pořadové číslo čekatelovo jest zároveň cifrou dílů.

Námítka, že nynější držitel fideikomisu by obdržel málo, objeví se nicotnou, uvážíme-li, že jsou vedle primogenitur, majoráty a senioráty a že při majorátu nejbližším čekatelem jest ten, kdo jest v rodině zakladateli dle stupně nejbližší a při seniorátu ten, kdo jest nejstarší z rodiny, nehledíc k větví. A tu by držitel majorátu neb seniorátu dostal největší díl fideikomisu do vlastnictví volného, jež by mohl zanechatí svým dětem a u primogenitury by opět prvorozený syn dostal vedle svého otce držitele druhý největší díl jmění svěřenského a ostatní jeho synové díly postupně menší, takže by celá rodina byla dokonale před ostatními čekateli odškodněna.

A řešiti jinak primogenitury, jinak majoráty a jinak senioráty není možné, neboť my musíme stejně hodnotiti vůli zakladatelovu ať již nařídila jakoukoli posloupnost a rovněž stejně odníti vůli té závaznost, poněvadž se nesrovnává s nynějším právním řádem. S uznáním nutno konstatovati, že nynější osnova vůli zakladatele při všech formách svěřenství stejně hodnotí, kterýžto moment zřejmě dokumentuje snahu po spravedlnosti. Položme si nyní otázku, je-li možno, aby všichni žijící čekatelé participovali na jmění svěřenském? Je-li mož-

no při fideikomisech velmi starých, kde rodina se velmi rozvětvila a rozmnožila, aby všichni dostali podíl na jmění svěřenském? Je-li spravedливо, aby oni čekatelé velmi a velmi vzdálení, jichž nástupnictví ve svěřenství bylo naprosto nepravděpodobné, obdrželi podíl na jmění svěřenském. Jest nesporné, že ideálně nejspravedlivější by bylo, aby všichni čekatelé participovali na jmění svěřenském; ale to by bylo v mnohých případech neproveditelné. Z tohoto praktického zřetele jest nutno, aby zákonodárce určil řadu nejbližších čekatelů, kterým podíl na jmění svěřenském dostati se má. Čím bližší jest čekatel, tím větší jest pravděpodobnost, že ve svěřenské jmění nastoupí, čím vzdálenější, tím nepravděpodobnější jest jeho nárok. Pro otázku tu musí nám býti vodítkem následující úvaha. Nástupnictví ve svěřenství jest velmi podobné posloupnosti dědické a proto pro rozhodnutí otázky, kolik po sobě jdoucích nejbližších čekatelů mělo by participovati na rozdělení svěřenského jmění, použití lze obdobně předpisů dědického práva o nápadu při zákonném právu dědickém. Nynější občanské právo propůjčuje dědické právo čtyřem kolenům, avšak do 12. října 1914, kdy bylo vydáno cis. nařízení č. 276 ř. z. náleželo právo dědické šesti liniím. Bylo by tudíž nepřiměřenější, aby právo čekatelské, resp. řada čekatelů byla rovněž obmezena tímto způsobem a sice na šest čekatelů; obmeziti řadu čekatelů na čtyři by se nedoporučovalo, poněvadž zde jedná se o jednotlivé osoby po řadě k nástupnictví povolané, kdežto při zákonném právu dědickém se jedná o celé linie, tedy na příklad při první linii o děti zůstavitele a jich potomků. Při druhé linii o rodiče zůstavitele, sourozence zůstavitele a jich potomků atd. Kdyby se přiznalo právo na svěřenství šesti nejbližším čekatelům vedle držitele, byla by to dosti dlouhá řada a lze tvrditi, že souhrn jich práv čekatelských znamená jistě největší pravděpodobnost, že by jeden z nich ve fideikomis nastoupil a teprve další, sedmým počínaje, bylo by možno vyloučiti z dělení z toho důvodu, že právo sedmého čekatele a dalších bylo již právem velmi nejistým a realizace jeho velmi nepravděpodobna.

Dr. JOS. KAŇKA:

Zákon záborový v praxi.

(Pokračování.)

O rozsahu praxe pozemkového úřadu v oboru § 7. z. z. svědčí fakt, že do konce roku 1922 propustil ze záboru v Čechách, na Moravě a ve Slezsku úhrnem 7085 ha půdy, na Slovensku a Příkarpatské Rusi pak 13.352 ha.

Po rozumu resoluce senátu N. S. ze dne 10./2. 1921 vyžaduje si pozemkový úřad v případech § 7. z. z. dobrozdání příslušných obcí. Jest proto účelno předložití se žádostí i potvrzení příslušné obecní rady o tom, není-li proti zcizení se stanoviska veřejného námitek, je-li cena trhová místním poměrům přiměřená, má-li nabyvatel vlastní nemovitosti a jaké výměry, a pak, byl-li pozemek předmětem vnučeného pachtu dle § 63. příd. zák., a nebyl-li požadován dlouholetými pachtýři podle zákona z 27./5. 1919 č. 318 sb. z. a n. § 7. zajisté nelze prejudikovati nárokům dlouholetých pachtýřů z cit. zákona, avšak ukázalo se zjišťování to prospěšným z důvodu zachování domácího míru. Zjistiti pak přiměřenost